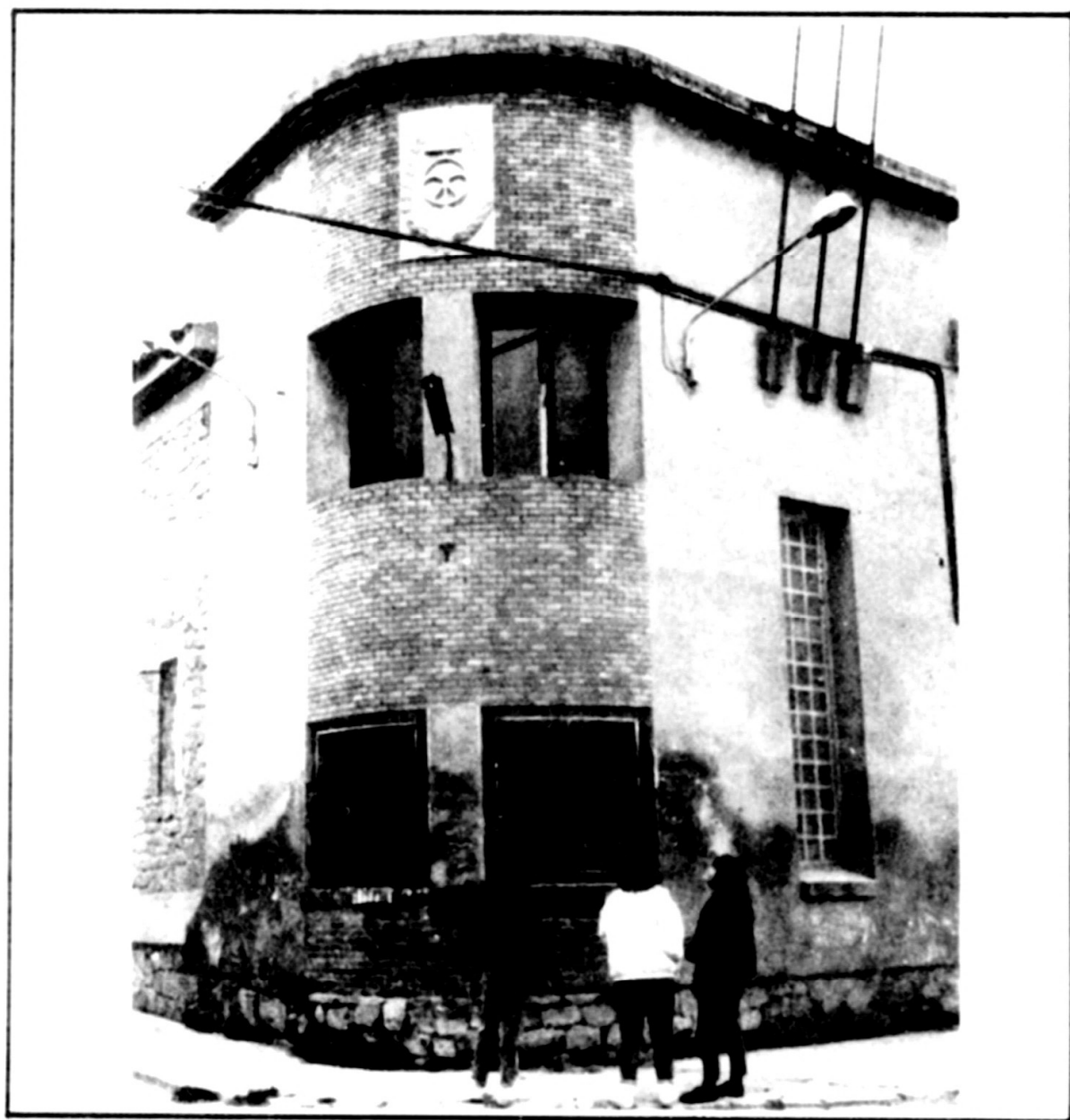

LA FEMOSA

ARTESA DE LLEIDA

QUÈ EN FAREM D'AQUESTA CASA ?

abril 1990

Nº 114

PÒRTIC

A l'hora d'escriure aquests mots, els tancs soviètics patrullen pels carrers de la ciutat de Vílnius, capital de la República Bàltica de Lituània, amb l'ànim de fer endarrera el seu Parlament de la proclamació d'independència d'aquest país envers Rússia. Ara ningú no pot preveure com acabarà aquest desplegament de força. Sigui com sigui, per a nosaltres està molt clar que Lituània té tot el dret del món a decidir el seu futur. Rússia hauria de respectar aquest dret sense cap intimidació, la decissió dels lituans, de separar-se, políticament, del seu estat. Malgrat tot ara fa por que no sigui així.

Rússia està passant per uns moments de canvis profunds, que segurament, faran capgirar en un futur immediat, tot allò que

hom creia que era Europa. Aquests mateixos canvis, però han fet que el centralisme rus s'oblidés una mica que el seu estat format per la unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques (URRS) no era un "tot" i que moltes d'aquestes Repúbliques amb una llengua pròpia, no s'han sentit mai russos, sinó aviat països ocupats i que ara estan aprofitant aquests moments d'obertura cap a l'exterior del gran estat, per a manifestar el seu desacord a continuar formant part de la "nació" russa. Alguna d'aquestes repúbliques (com les de la mar bàltica) més agossarades o potser molt més impacients, s'estant proclamant a marxes fortes independents.

Des d'aquí, prou llunyants i desconexors de Rússia, però encara més d'aquestes petites

repúbliques que formen part del seu estat i que n'hem sentit parlar poc, no entenem prou bé tot el que s'està devenint allà no obstant voldríem fer-nos solidaris del desig d'independència d'aquells pobles que no volen seguir formant part del gran Estat rus.

Potser quean aquests mots que ara escrivim surtin al carrer, tot s'haurà acabat amb un final feliç, i que l'amenaça dels tancs pels carrers de Vílnius només haurà estat un malson que

s'haurà acabat un cop desperts. Potser, però, que els nostres desitjos siguin només una quimera i els tancs dispararan contra el poble de Lituània i si això és així (de pensar-ho ens esgarrifem) Rússia haurà perdut la millor ocasió de demostrar al món que la seva obertura política va molt més enllà d'un simple desig d'acabar amb la "dictadura del proletariat".

Temps al temps, i que aquest ens porti bones notícies.

LA FEMOSA

DIPOSIT LEGAL L-264-1981

Nº 114 ABRIL 1990

REVISTA D'OPINIÓ I D'INFORMACIÓ LOCAL

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"

CASTELL, 23

ARTESA DE LLEIDA

ÍNDIX

Els articles i opinions que apareixen a les planes de La FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants

1	PORTIC
4	FULL INFORMATIU Per la Comissió
5	DE L'ALBAGÈS A ARTESA DE LLEIDA Per A. Costafreda
9	NOTES I NOTICIES
12	SOTA LES SALADES Per Felip Gallart i Fernández
14	HUMOR
15	DISFRESSES Per Euterpe
17	CARTES A UN PSICÒLEG Per Catxepet
19	A "UN ALTRE ARTESENC" Per Cèlia
22	LES CAUSES DE L'EFECTE HIVERNACLE Per Alternativa Ecologista d'Artesa de Lleida
25	FOLKLORE ARTESENC Per A.C.

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

Full Informatiu

La Comissió de Festes informa a tots els seus sòcis i col.laboradors, de la programació del mes d'abril, que és la següent:

8-4-90 Projecció de la pel.lícula SPIDERMAN L'HOME ARANYA, a 2/4 de 6 de la tarda.

Projecció de la pel.lícula NJT DE POR, 2a.PART, a 2/4 de 8 de la tarda.

15-4-90 Sarau de ball a càrrec del conjunt CAMPS, a 2/4 de 8 de la tarda.

16-4-90 Projecció de la pel.lícula BANC:CALOR ROIG, a 2/4 de 8 de la tarda.

22-4-90 Projecció de la pel.lícula "ENCERRADO", a 2/4 de 8 de la tarda.

29-4-90 Projecció de la pel.lícula CONSPIRACIO PER MATAR UN CAPELLA, a 2/4 de 8 de la tarda.

Aquesta programació està sotmesa a canvi, en cas d'imprevist o de força major.

Esperem que la programació sigui del vostre agrat, i us donem les gràcies per la vostra col.laboració i participació.

La Comissió.

DE L'ALBAGÈS A ARTESA DE LLEIDA

9

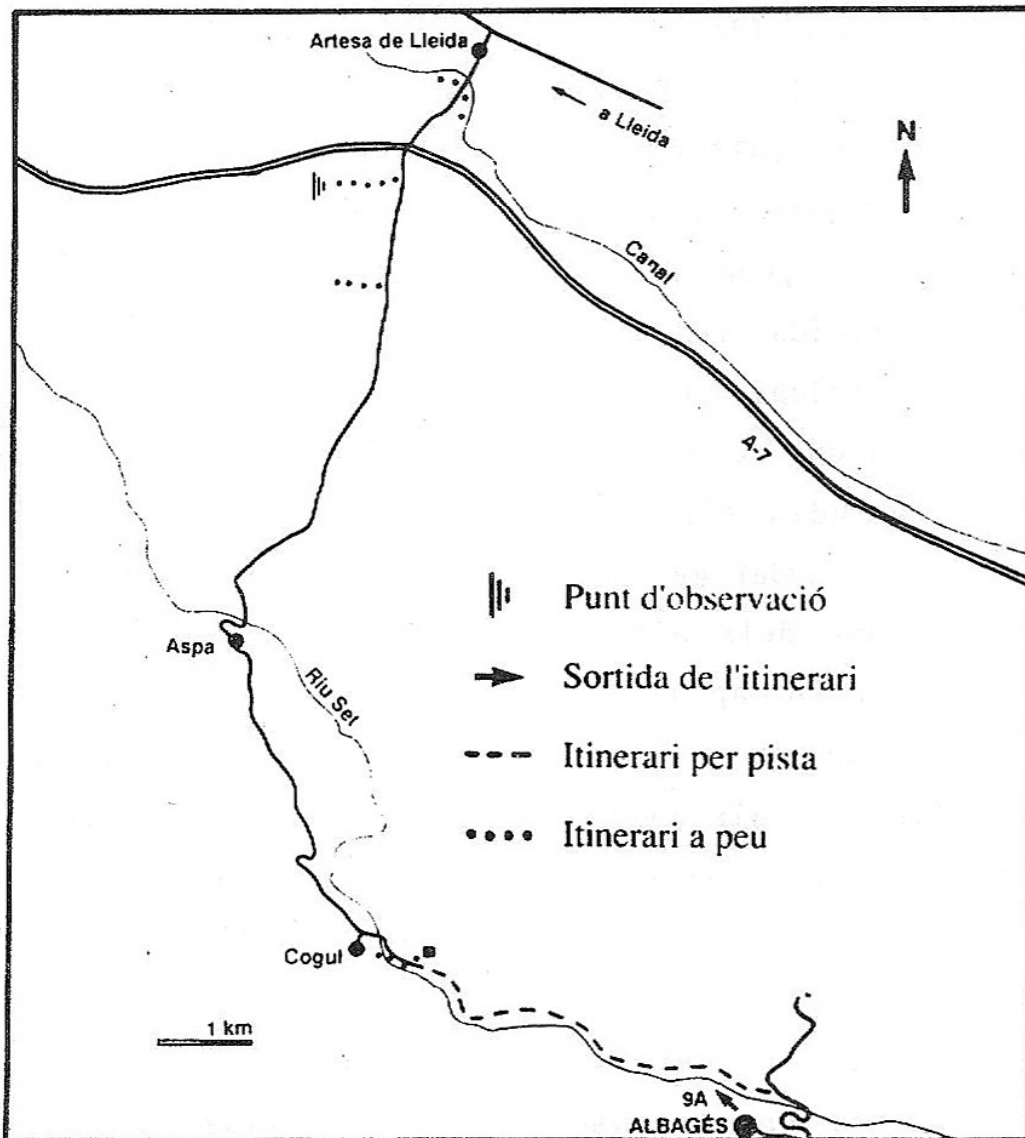
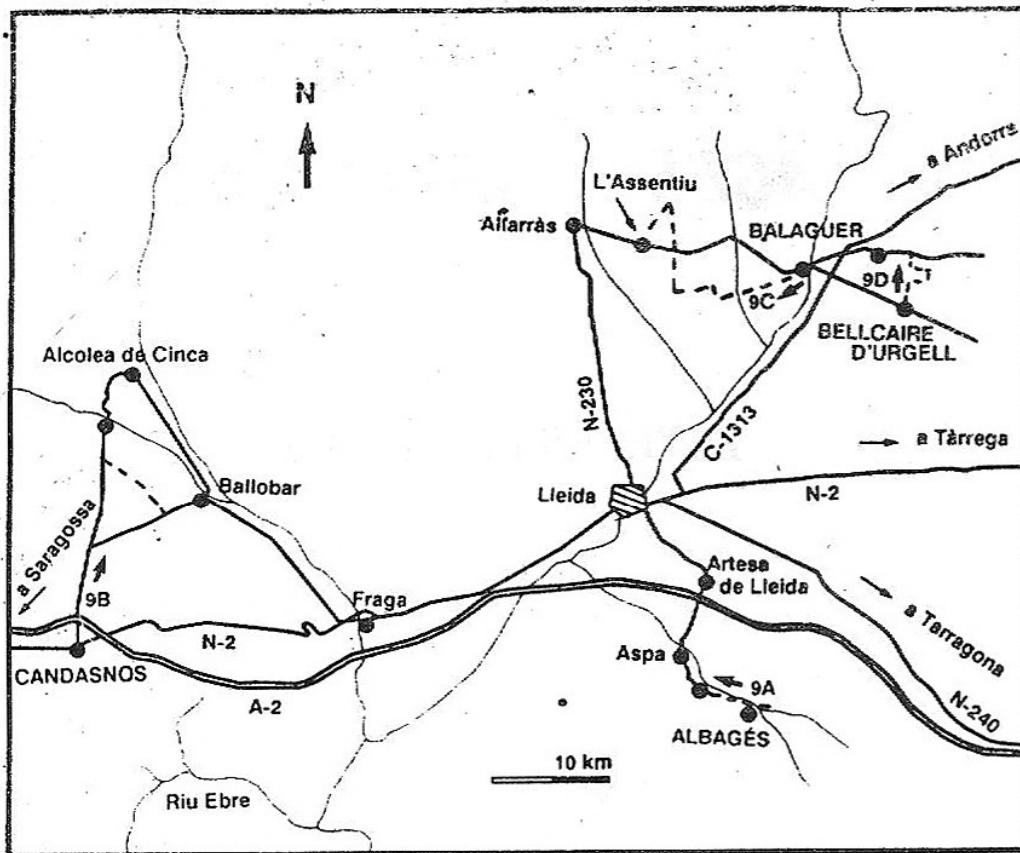
ESTEPES DE LLEIDA

Per atzar em va caure a les mans el llibre (de diferents autors) titulat "ON OBSERVAR OCELLS A CATALUNYA". Aquest llibre, d'entrada, a mi no em va fer gaire peça perquè és una guia dirigida als aficionats a l'ornitologia i, per això mateix, els que no en som (malgrat ens agradin els moixons) no ens pot ajudar gaire a distingir els uns dels altres perquè no en descriu cap ja que es dóna per entés que el qui lligirà el llibre ja els coneix prou bé. Per un altre cantó el nom dels ocells que hi surten és sempre el normatiu i no el dialectal o local pels quals, els no aficionats, encara ras-

caríem alguna cosa. Sigui com sigui, el llibre, em va començar a interessar quan em vaig adonar que dels 38 itineraris de tot Catalunya per observar ocells un va de l'Albagès a Artesa.

Que en un llibre hi surti Artesa tot proposant un recorregut per l'itinerari 9-A, sorprèn agradablement, gairebé ja fa agafar ganes de llegir tot el llibre i a més a més si hom veu que no hi surt per atzar sinó d'una manera ben intencionada. El llibre en qüestió està dividit en 15 capítols que són, a la vegada, 15 regions naturals per les seves característiques d'hàbitat d'ocells (ai-

guamolls, boscos, secans Etc. etc.) on s'hi pot veure amb més freqüència unes espècies o altres. En cada una d'aquestes zones proposen uns itineraris per observar més bé els moixons més característics d'aquell indret. A la nostra zona que és la Nº 9, hom la defineix com "Estepes de Lleida" (les comarques de la plana) i s'hi proposa quatre itineraris: Itinerari 9-A, d'Albagès a Artesa de mig dia de durada. Itinerari 9-B, de Candanos a Fraga, d'un dia de durada. Itinerari 9-C, de Balaguer a Algerri de mig dia de durada i l'itinerari 9-D, de Bellcaire a Balaguer, també de mig dia de durada.

L'itinerari d'Albagès a Artesa, proposa sortir de l'Albagès amb cotxe per la carretera de les Borges Blanques, però trencant a l'esquerra (passat el pont del riu Set) direcció al Cogul per observar els moixons que es poden veure tant als arbres del riu Set a l'esquerra com als conreus o erms de mà dreta. Quan el cotxe ja deixa Aspa i entra al terme d'Artesa (el llibre no parla de termes, però per les descrip-

cions molt detallades que fa del terreny per on es passa, hom s'adona de seguida que parla del nostre terme). Els tres punts del nostre Secà que el llibre aconvida a parar per observar els ocells, el primer és a la Comasala, el segon al Pla del Blanco i l'altre a la zona del canal. Hom s'adona de seguida que el que descriu l'itinerari s'ha trepitjat el terreny més d'un cop i per això fa molt entenedor el que diu.

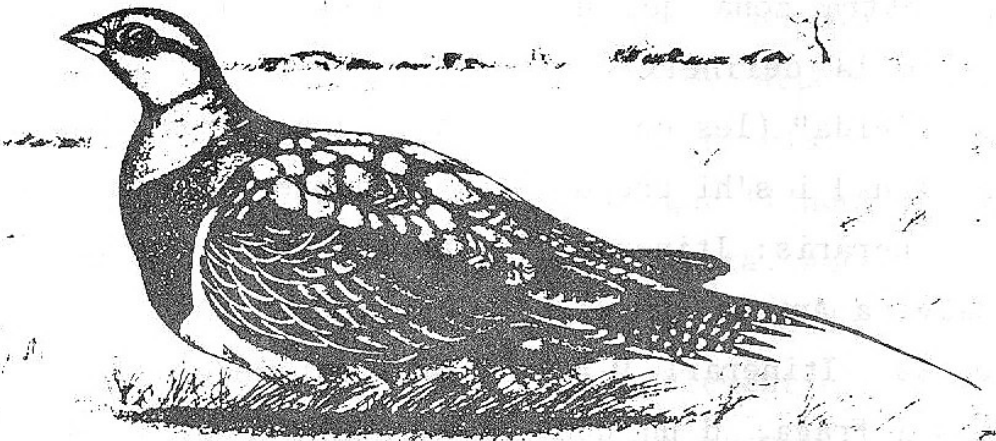
Els ocells més interessants que segons aquest llibre es poden veure al nostre terme són (dins d'un parèntesi apuntem el nom local de tots els ocells que hem pogut identificar, quan el nom normatiu és molt diferent del nostre): Trenques, capsigrany (capser), botxí, garsa, cucur reial (gaig). gaig blau (gralla verda), tord, griva, tord ala-roig, terrerola comuna, terrerola rogenca, calàndia, cogullada fosca, cogullada comuna, ganga, tòrlit (civerlic), siboc (siboc), picot verd, tallarol, trencamates, perdiu, àguila daurada, àguila cuabarrada, àguila marcenca, xoriguer (es-

paraver), aligot, arpella pal.-
lida, esmerla, falcó pelegrí,
guatlla, cruixell (cuissider),
sisó (ànic de secà), esparver
cendrós, còlit (covatxo), Oriol

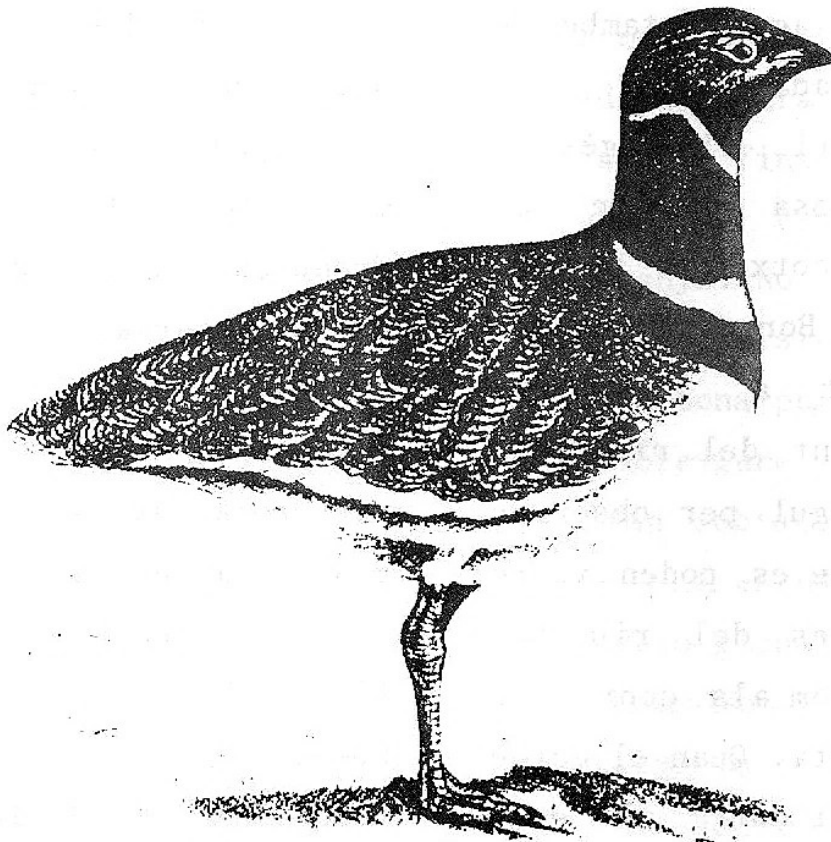
tortola i teixidor (sabater).

Com veieu tot ben interes-
sant, llàstima que nosaltres,
els no aficionats, no hi puguem
treure més profit.

A. Costafreda

Ganga

Sisó

NOTES I NOTÍCIES

CARNAVAL -90-

(11 de març del 1990)

Artesa gaudeix també de la celebració de la festa del carnaval. Festa que normalment esdevé a la nostra vila fora de lloc, en dies ja passats, i feta que sense enganyar-nos cada cop va a menys.

Així doncs, enguany i malgrat que no vàrem comptar ni amb la presència del rei del CARNES-TOLTES, Ramon del Catifoll, ni amb el tradicional pregó que aquest fa públic, la festa se celebrà.

A la una del migdia cercavila amb la rua del carnestoltes, i els grallers de la nostra vila, al ritme dels quals ballaven les poques disfresses que allí acudiren.

A les 7 de la tarda, i com a darrer acte, ball de disfresses a la Sala de la Llar del Poble, amb l'orquestra LITORAL, on la

quitxalla i algun adult van lluir i gaudir de la seva disfressa, i on els curiosos enren molts, però ben pocs els disfressats.

FESTA DE LES APOL.LONIES

(17 de març del 1990)

Santa Apol.lònia, patrona de les noies solteres, ocasiona que les noies de la nostra vila s'uneixin per a celebrar i preparar aquesta festa.

Pel matí i a la carretera, parada de cotxes, camions i tractors als quals escomunicava l'esdeveniment i s'invitava a un tragueta de moscatell i se li ofería un troç de coca dolça, a canvi de la seva voluntat econòmica per tal de sufragar la festa.

A les 12 del migdia passacarriers amb els grallers d'Artesa, seguits de tota la quitxalla, i després dinar de germanor per a

totes les apol.lònies.

L'orquestra "LA GIRASOL", fou l'encarregada de posar la nota musical i culminanta aquest dia. La sala s'omplí de gom a gom, sobretot de gent jove, arribada de diferents indrets.

ARBRES ALS NOSTRES CARRERS

Seguint amb la línia, que fa uns quants anys es duu a terme a la nostra població, de plantar arbres als carrers, podem constatar que ja s'ha procedit a la plantació d'arbres al nou carrer.

Aquest nou carrer, que actualment està en la fase d'obres, paral·lel a la carretera de Lleida a Castellldans, i anomenat per alguns carrer Europa, reparteix els seus arbres entre la vorera i la plaça, diferenciació que es manté també en el tipus d'arbre, plataners i mèlies respectivament.

REGLAMENT PER A L'US DE LA LLENGUA CATALANA

El nostre Consistirà ha aprovat un Reglament per tal d'establir una sèrie de normes i mesures

pel que fa a l'ús del català, l'àmbit d'aplicació del qual és bàsicament l'Ajuntament en les seves tasques i relacions, establint-se que s'empri per tot el català amb la salvetat que si algú ho sol·licita també en castellà li sigui concedit.

Aquest acord que fou aprovat definitivament el dia 29 de març passat, també inclou el foment, difussió i impuls extern de la llengua catalana, en activitats de tipus cultural, mercantil, associatives, publicitàries. . .

TRASPAS DE LA LLAR DEL POBLE

(1-04-90)

El passat diumenge dia 1 d'abril, la Càmera Agrària i l'Ajuntament convocarent tots els veïns a una reunió, per tal de tractar del traspàs de la Llar del Poble. Aquest traspàs consisteix a passar la titularitat de l'esmentada sala, de la càmera agrària, actual propietària, a l'Ajuntament. Caldrà però que l'Ajuntament reservi uns espais destinats a oficines de la càmera i dels sindicats que

ho necessitin per al seu funcionament i prestació de serveis.

La proposta fou acceptada per tots els artesencs allí pre-

sents, els quals es reafirmaren en aquest canvi per tal de millorar l'actual estat i situació de l'edifici.

LA FESTA DE LES APOL·LÒNIES

SOTA LES SALADES

L'HOME QUE MORIA CADA DIA UN COP, O POTSER MES

Es possible que esdevinguessin moltes coses importants l'any 1918: Europa estava en plena I Guerra Mundial i Catalunya trontollava per la crisi de 1917 i l'esfondrada del sistema polític, militar i social. Però en el nostre àmbit estricte és difícil que és conegui l'any 1918 amb un altre nom que no sigui l'any de la grip. I és que foren tants els estralls mortals que aquesta malaltia provocà al nostre poble i a la gairebé totalitat de municipis del nostre país, que la memòria col·lectiva guarda un trist record, un funest i luctuós record d'aquell any, i fa que sigui pràcticament impossible no anomenar-lo així.

Era rara i excepcional la casa on no hi hagués cap difunt, a conseqüència de la infecció viral. S'acarnissava amb particular intensitat en els menuts, els vells i les dones en estat. Hi havia dies en què

s'havien de realitzar cinc enterraments. Fins i tot el mateix mossén del poble, en Pere Conillera, morí a conseqüència de la malaltia. No hi havia tràfec d'influències, ni amiguismes, ni endolls. El mixovirus era impacable: no respectava res. Entrava, com es costum en tots els portadors de desgàcies, sense trucar a la porta. Esbotzava els muntants d'una patacada i irrompia com el vent d'una tempesta quan esberla els objectes més preuat. Febres, esgarrifances, mals de caps, astènia, afecció a les vies respiratòries i cap al clot del fossar, a reposar eternament, després d'un breu tràmit de despedida; al qual, malauradament, la gent ja s'hi havia acostumat.

-Quí serà el proper?- es preguntaven. I el primer símptoma era senyal d'un desenllaç funest. Poc hi podia fer la ciència, les rogatives i les

novenes. Alguns expliquen que se salvaren pels alls, com si es tractés d'un vàmpir. Altres, sortosament, quedaren vius per contar-ho, sense saber perquè l'exterminador passà pel seu costat sense cridar-los. Dels altres, els pobres, se'n perdé el record, minimitzat per tanta tragèdia.

Era tant el pànic que regnava que decidiren no fer tocar les campanes en senyal de mort, per no desmoralitzar els malats. I quan algú moria, per tranquil·litzar el moribund, abans de saber qui era el difunt, deien: "mira ja s'ha mort el vell del Xarret". No és que tinguessin ganes de que defallís, valguem Déu!, ni molt menys! Però el pobre Xarret era l'home més vell del poble. I en aquests casos, ja se sap, hi ha certa lògica protocolària que, malgrat la mort no sempre respecta, tothom accepta com una cosa, d'alguna manera, raonable. A partir de la certesa fa-

tídica del darrer final, hom es consola que aquest arribi almenys el més tard possible.

El vell Xarret, però, no es moria. Era d'una fortalesa pètria, dur com una pedra de calar, resistent com la metlloca. I és clar, la grip no en volia saber res d'aquella natura tan refractària, temerosa de no fer el ridícul. I així va esdevenir, contra tota lògica, com aquest home, el més vell del poble, va sobreviure l'any de la grip malgrat tots els cops que els nostres veïns el cregueren difunt. I va viure encara un temps més; fins que afeblit pel pes de la llamborda del temps, com una cabana quan s'esfondra, com un canyís que es vincla, la sinistra dama el vingué a buscar, segura que ara el pobre Xarret no oposaria cap resistència. Què tampoc, la veritat, hom no sap de ningú que s'hagi quedat per llavor, per bona que sigui.

Felip Gallart i Fernàndez.

EN PEP
 L'ARTESENC
 A L'ATAC PER
 FI
 MÉS, LA PROPERA ...

UN DIUMENGE DIFERENT,
 DIA DE RANS ...

DISFRESSES

Avui, gairebé pertoca disfresar-nos, el ventall que sobtadament es presenta davant nosaltres, és tan gran que triar-ne un pot ser difícil, els uns ens aniran petits, les maleses del personatge quedaran sovint estretes amb les que hem fet des del darrer any, els altres, contràriament ens aniran grans, doncs les virtuts són difícils d'aconseguir i mantenir per tal d'omplir la vida.

Però cal triar el que més se'ns escaigui, per mi em sembla que ja l'he trobat, avui em vestiré de pirata. Els pirates de debò duen un ull guerxo, això serà més problema per excès que no pas per una altra cosa, doncs sense ulleres la vista no dóna per gaire, i no seria d'estranyar que tinguéssim, algun disgust, sobretot a l'hora de menar l'espasa cap a un adversari, ni que aquest no sigui tan bon lluitador. L'al-

tre tret característic, tampoc no serà problema, fins i tot la pota de bastó i la coixera seran tan autèntiques que semblarà com si l'hagués portat tota la vida.

El personatge, no caldrà massa esforç per creure-me'l. Al cap i a la fi un pirata és qui navega per mil mars sense un rumb fix sense saber on va ni on para, sense nord i sense bruiçola, i sense ésser ben rebut en cap port. És qui saqueja, la riquesa dels altres sense respectar ni la vida ni la propietat, ni la voluntat dels seus moradors. Pirata és qui ven el seu vaixell i la seva força, al més més bon pagador, qui sovint converteix en traïció la més gran de les fidelitats, i qui no porta més bandera que la destrucció, i qui deixa un regueró de dolor per on passa.

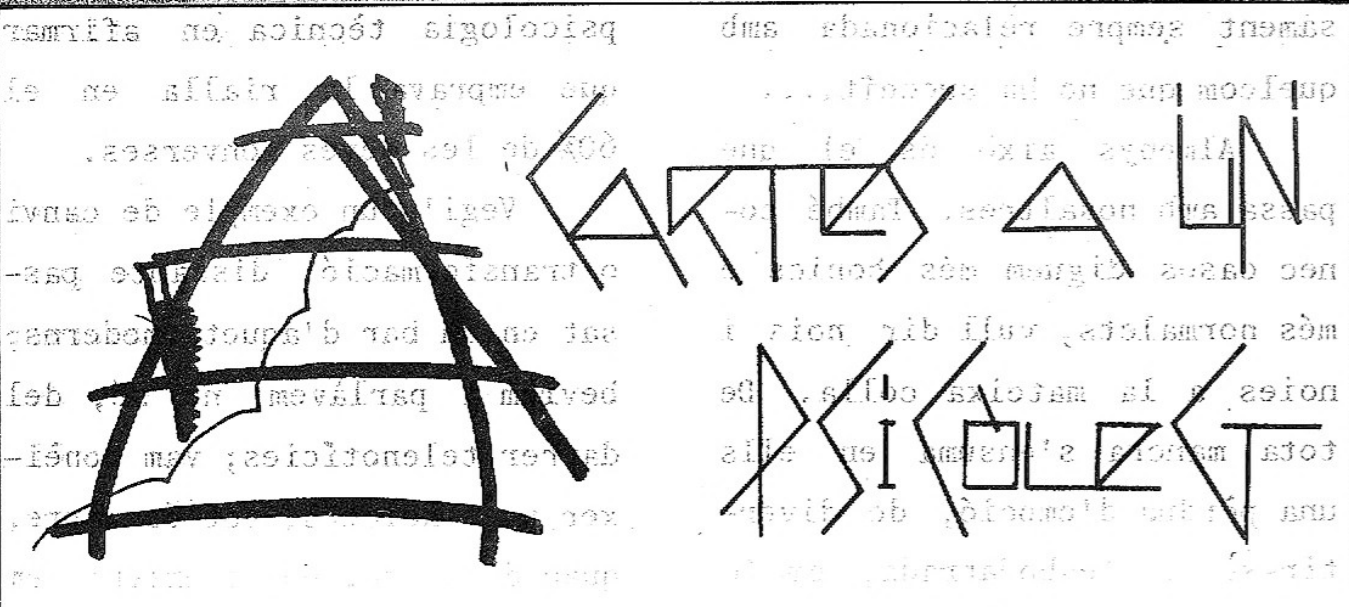
Trobar la teva disfressa

ha estat molt més fàcil, i és que crec, amb sinceritat que podries anar de fada. Les fades són, com tu de pell blanca com la llet, i tan delicada que cal tapar amb un vel, perquè els raigs de la llum del Sol no les faci malbé. Caminen amb elegància, amb un pas suau i dolç, com si no volguessin aixafar el terra. Les fades són les qui surten als comtes i a les històries dels nadons, per omplir les llargues nits de somnis que mai no esdevindran una realitat però que tant ajuden a il·lusionar-se per al dia de demà, i suportar així la crua realitat de cada dia. Fada, és qui trenca el silenci amb un somris per primera paraula, qui sap escoltar, amb atenció els mil afanys de cada dia i qui et dona la mà, per ajudar-te quan l'ànim defalleix. Fada ha d'ésser qui

amb els silencis diu tantes coses, qui amb quatre paraules pugui donar el sentit ple a la vida, i qui amb una absència el pugui llevar. I fada, és a la fi, qui té el poder màgic de convertir, el dia fosc, i ple de núvols, en un dia on regna la claror, on el sol resplendeix sense llum, on l'afecte omple tots els espais buits, i alhora abuida en un instant tota la felicitat aconseguida.

I per molt que les disfresses ens puguin escaure més o menys, és ben cert que mai no hi ha hagut una història inventada a la qual hagin viscut fel·liços un pirata i una fada, per això i per altres raons avui la música no farà ballar junts els nostres cossos, i aquesta no serà res més que una història de disfresses, pròpia d'avui, carnestoltes.

Euterpe.

Senyor metge:

Em diu en la seva resposta que de moment no observa res d'estrany en mi, que les meves reflexions són normals en el temps en què estan fetes. Doncs miri, com és que els de la colla m'han atabalat tant amb això que en el fons sóc un "raro"?

Quan sortim de festa, ja és costum de presentar-me com l'estranyet. Al començament m'emprenyava una mica l'adjectiu. Ara ja me l'he fet meu i cregui'm, me'n surto prou bé.

Es això de la raresa com una cuirassa; pots fer el que vulguis tant si els sona estrany com si no, perquè com que ja saben de la teva forma de fer és "particular"...

Bé, ara potser ho exagero

una mica. Jo de fet, crec que només sóc especial en certs raonaments que potser aboquen a unes actituds diferents, m'entén?

Miri, voldria arrodonir això dels raonaments especials. En una colla de poble, hi ha gent de tot, no hi som tots per afinitat, hi som perquè senzillament vam néixer el mateix any. També i a mesura que passa el temps, hi som els que no marxem; això dit així sembla una rucada, però els que marxen ho fan no perquè els ho demani l'esperit sinó que les "paletes" estiren, sap.

A la fi amb 22-25 anys ens quedem els més paradets i entre tots ens ho anem lassant. Som amics de sortida, de veure i beure, i molt de tant en tant d'alguna confiança, llastimo-

sament sempre relacionada amb
quelcom que no ha succeït,...

Almenys això és el que
passa amb nosaltres. També co-
nec casos diguem més bonics o
més normalets, vull dir nois i
noies a la mateixa colla. De
tota manera s'ensuma en ells
una pèrdua d'emoció, de diver-
tir-se a l'esbojarrada, em fa
l'efecte que són de diumenges
de cinema i prou.

Li parlava de la meva ra-
resa i ara hi estic caient;
vostè potser deduirà per les
darreres ratlles que sóc una
mica esvalotat alhora que una
mica reflexiu. Jo em considero
molt més d'això darrer, ja li
vaig dir que era un bon xiquet.
El que passa és que pateixo
canvis que a la fi destaroten
els que m'acompanyen.

No se m'espanti ara, no és
una nova visió del Dr. Jekyll i
Mr Hyde. Recordi que el primer
dia li vaig dir que em conside-
rava un xicot normal i fins i
tot vaig gosar entrar en la

psicologia tècnica en afirmar
que emprava la rialla en el
60% de les meves converses.

Vegi'n un exemple de canvi
o transformació: dissabte pas-
sat en un bar d'aquets moderns;
beviem i parlàvem, no sé, del
darrer telenotícies; vam conèi-
xer unes noietes, tot és riure,
quan de sobte, no ho entenc, em
poso a parlar de les suposades
influències de la història en
el desenvolupament de les gene-
racions, vaja un rotllo fos-
quíssim que a la fi va fer fu-
gir l'aviram.

Per què m'ha de passar a
mi això?.

I el bo del cas, això no
ho sap ningú, és que frueixo
moltíssim espantant paietes,
però és clar, també les neces-
sito.

Ara m'he enredat massa.
Potser avui no he estat molt
aclaridor però tinc la impressió
que he trobat una bona beta.

fins aviat

Catxepet.

A "UN ALTRE ARTESENC"

Aquest escrit ha sorgit, destinat al signant que en la revista de La Femosa del darrer mes, mes de març del 90, va escriure un article sota el pseudònim "UN ALTRE ARTESENC".

Veritablement i sincera, aquesta és una resposta a les teves paraules dures i cruels, respecte a una realitat que potser no coneixes massa i de la qual n'hauries d'estar més informat, o si més no, saber per on i què és el que trepitges.

Estic d'acord amb tu respecte a l'humor d'en Pep l'Artesenc pel que fa als seus acudits vers els coloms, doncs a mi també m'agraden força, però jo veig aquells acudits d'una altra manera. És una manera de reflectir la realitat amb una plasmació exagerada donat que cal fer-ne humor, però que no per aquest motiu, penso, han de ser animals que ens causin an-

tipatia.

Es ben cert, que embruten l'entorn de l'esglèsia, però alhora li donen moviment i vida, convertint-se en molts moments en companyia de pensaments i solituds.

Malauradament hi ha a la nostra vila altres coses més brutes, i que no es veuen o volen veure.

Què me'n dius per exemple, exemple molt il·lustratiu i real, del carrer Mestre Ginera, per on passen els corders?. Molta gent comenta que aquell és un carrer brut, però ningú no s'hi fica, ja que és lògic i s'entén que el ramat ha de passar per un o altre lloc per anar a pasturar, i ja que aquests han de ser més tard, carn a la nostra taula. Vés per on!, dóna la casualitat que aquests animals, tenen a més del soroll i el fet d'embrutar molt, una altra utilitat: ser

plat de taula.

En semblen les teves frases en aquest aspecte d'allò més primari. FER VOLAR COLOMS, t'ha sortit de l'anima.

Pobre d'aquell que no tingui algun que altre colomet al seu cap per a fer volar, alguna il·lusió o pensament que desitgi realitzar, que llavors sí que ja haurem begut oli, llavors sí que serà qüestió o bé de canviar de poble o canviar-nos a nosaltres, perquè veritablement haurem demostrat que no sabem què es VIURE realment.

En aquests moments, no conec, qui ets, no sé a qui em dirigeixo, però sincerament he de dir-te que si et consideres artesenc, cal que actuis d'acord amb allò que no et sembla correcte de l'actuació del nostre Consistori, i que siguis tan valent com per a enfrontar-te a tot el que això suposa. Et deus pensar que només per ser dins i remenar uns quants milions, tot es bufar i fer ampolles, et deus pensar que els projectes han d'estar pensats i fets, és increïble el que ens arriba a fer fer moltes vegades la ignorància.

Aquets coloms que sents que s'escampen i no toquen mai a terra, sols volen, són els propòsits d'un grup de persones que vetllen i treballen sense res a canvi més que un benestar i millora per a tots els artesencs, dins els quals tu hi ets inclòs. Però hi ha altres coloms que es van fent realitat, si no els veus potser és un problema teu o potser necessitis que algu t'ajudi i t'ho mostri, si ho desitges estic a la teva disposició.

Mira, fins i tot del teu escrit estic d'acord que caldria cercar una solució per als coloms, però no una associació anticoloms com tu apuntes, sinó una associació que els protegeixi i que en tingui cura, de la qual podries ser-ne un membre EXEMPLAR i actuar per tal que ni l'entorn de l'església estigui tan brut, ni pel soroll si és que tant et molesta.

Les paraules són molt boniques i entranyen continguts immensos, més si aquestes no es fan realitat amb l'ajuda de tots, rant se val callar i no dir res.

Certament l'article que

aparegué a les pàgines del diari "La Mañana", era replet de projectes i d'idees encarades a l'assoliment d'una millor qualitat de vida i serveis per a la nostra vila, però en cap cas es digué o prometé que aquests

quedarien tots realitzats de manera immediata com per art d'encantament.

Seran els anys i els artesencs els qui donaran la raó i existència a aquests i altres desitjos.

Cèlia.

LES TERTULIES A LA FEMOSA

LES CAUSES DE L'EFECTE HIVERNACLE

D'un temps ençà, els mitjans de comunicació ens informen de la greu situació en què es troba l'equilibri dels ecosistemes terrestres degut a l'efecte hivernacle, és a dir el ascens ideturable de la temperatura de la terra. Les causes són variades com podrem comprovar.

De fet, des de 1863, es coneix la capacitat de retenció del calor que proporcionen determinats gasos com el diòxit de carboni (CO₂). Una part de la radiació solar rebota a la superfície terrestre i gasos com el CO₂, el metà i el vapor d'aigua la retenen: és l'efecte Hivernacle. Aquests gasos actuen com un vidre que en un hivernacle reté el calor.

Malgrat aquesta informació hem anat emetent milions de tones, sobretot des de la revolució industrial. En el món dels científics ja tenen clar que

estem reescalant l'atmosfera a un ritme superior al que s'ha vist en els darrers 100.000 anys que "l'homo sapiens" porta al planeta. Aquests consens arriba al punt de considerar que possiblement cap a l'any 2030, s'incrementarà la temperatura mitja terrestre en 3°C. Aquest increment suposarà una velocitat de canvi entre 10 i 660 vegades més ràpida que l'experimentada fins ara per qualsevol ecosistema, fins i tot més que la darrera era glacial fa 12.000 anys. No està gens clar que els ecosistemes habituals de cada zona puguin enfrontar-se i sobreviure a canvis climàtics tan sobtats. Hi hauria, segons els estudis fets, una disminució global de les reserves alimentàries, degut a la desertització creixent, un catastròfic creixement del nivell del mar, degut al desgel de les zones Àrtica i Antàrtica, pèr-

dues d'aigua potable, per la manca de pluges, col.lapse econòmic i una tensió internacional creixent. Encara que això ens sembli ja molt, en aquest un efecte advers pot provocar-ne altres en cadena. Per exemple, és que l'augment de temperatures suposarà l'emissió de grans quantitats de metano, un gas hivernacle 25 vegades més potent que de diòxid de carboni. Milers de milions de tones de metà estan acumulades als sòls gelats i als sediments de les altes latituds, que per efecte de la temperatura quedarien alliberades camí cap a l'atmosfera agreujant encara més la situació.

Els gasos causants de l'efecte hivernacle són els següents: així com també llur origen:

DIOXID DE CARBONI (CO₂). Ha augmentat un 25% des de la Revolució Industrial. S'està incrementant a una velocitat de 0'4% per any. La meitat del reescalfament global es deu a aquest increment. S'aconsella la reducció de més del 50%. L'origen de la producció de CO₂

és degut al fet de cremar combustibles fòsils (centrals tèrmiques de carbó... centrals nuclears en el procés de construcció etc.) desforestació: tala i crema de boscos, el fet de cremar biomassa, l'acció de les incineradores...

El Metà (CH₄). La concentració de metà s'ha doblat en els darrers tres anys. S'està incrementant a una velocitat d'un 1% per any. Es responsable d'un 18% del reescalfament. L'origen la trobem en la fermentació entèrica de ramaderia, el fet de cremar biomassa i enterrament de residus, miness de carbó i escapament de gas, cultius d'arròs... Caldria que disminuís entre un 10 i un 20%.

L'Oxid nitrós (N₂O). S'ha incrementat entre un 10 i un 20% des de la revolució industrial. El fet de cremar combustibles sòlids sembla que és una de les causes, també alguns fertilitzants i la crema de biomassa Compostos Organohalogenats. D'entre aquests destaquen els clorofluorocarbonics (CFCs), que van començar a emetre's cap als anys 30. Tenen un impacte 20.000 vegades més gran

que una mol·lècula de CO₂. S'està incrementant en més d'un 4% anual des de 1974. L'origen d'aquests tipus de compostos és els aerosols, la refrigeració, l'aire acondicionat, escumes plàstiques, dissolvents de la indústria microelectrònica, esterilització del material mèdic...

L'Ozotrofosfèric (O₃) que té l'origen en les reaccions entre la llum solar i contaminants com el metà, el monòxid de carboni dels cotxes i òxid de nitrògen.

Quan es dona aquesta informació no es pretén ser catastrofista sinó fer a mans dels/les ciutadans i ciutadanes d'unes dades que ens ha d'ajudar a anar perfilant noves pautes de conducta i ús alternatiu de tot tipus d'elements i productes que estiguin en la línia de pal·liar, en la mesura que

ens sigui possible aquesta i altres situacions, sobretot ara que ens sembla que encara hi som a temps. No podem oblidar que els grups ecologistes fa anys que tant a Europa com a Catalunya, fan d'esquetllot de cara a possibles i nefastos perills que encerclen la vida a la terra (capa d'ozó, centrals nuclears...) que després s'han demostrat, dissortadament amb escreix que aquesta alerta tenia una raó ben sòlida i demostrable. En propers articles es donarà informació de la manera com ajudar a combatre l'efecte hivernacle.

Alternativa Ecologista
d'Artesa de Lleida

NOTA: aquesta informació ha estat tret de la revista nº 123 de INTEGRAL DEL DOSSIER DE "GREENPEACE" sobre "efecte hivernacle i nuclears".

FOLKLORE

ARTESENC

Festes i tradicions a través de l'any (13)

AGOST

A l'agost,
a les set ja es fosc

DIA 5 (Mare de Déu de les Neus):

Si hem anotat aquesta data no és perquè a Artesa fos un dia especial; ho hem fet només per a transcriure una cobla que es refereix a algun santuari d'aquesta marededéu, però que la cobla no especifica on és. aquesta cobla que, naturalment, l'hem recollit a Artesa, diu així:

Mare de Déu de les Neus,
que alta que us han pujada;
d'aquí dalt es veu el Pla d'Urgell,
tota la Conca i Segarra.

DIA 15 (l'Assumpció de la Mare de Déu):

L'Assumpció de la Mare de Déu o la Mare de Déu d'Agost, com se l'anomena popularment, és la patrona d'Artesa i per això en aquest dia començava la festa major d'estiu que a Artesa era la més esperada i, és clar, concorreguda de forasters. Antigament aquesta festa major només constava de dos dies, el 15 i el 16 (la Mare de Déu i Sant Roc), però que a l'endemà hom celebrava el "Dia del Gos". En aquesta festa major, com en les altres dues, no es feia res d'especial, tot consistia en els oficis de l'església i el ball (molt més tard el cinema). El ball es feia a la Plaça (davant de cal Bosch), però quan es va colgar la Bassa Vovera va

començar a fer-se en aquest indret (la Plaça actual) on molts anys s'hi muntava un embelat i quan aquest no era possible per manca de pressupost, es feia un tancat amb rames i canyissos.

DIA 16 (Sant Roc):

Els artesencs eren bastant debots de Sant Roc i per això en aquest segon dia de Festa Major treien la seva imatge en processó pels carrers del poble per a protegir la vila dels perills de la pesta. Aquest Sant que sempre se'l representa amb la figura d'un gos al seu costat se l'anomenava popularment "Sanr Roc i el Gos".

DIA 17 (Dia del Gos):

Antigament aquest dia no era festa major, però hom el dedicava al Gos de Sant Roc i, encara que fos dia feiner, cap al tard tothom feia cap a la Plaça on els joves i la canalla feien jocs i altres entreteniments; curses de sacs, trencar l'olla, emparar-se en un pal ensabonat etc. encara que, de tots, el joc que a la gent els agradava més era el de la "síndria"; per a fer aquest joc es posava al mig de la Plaça una gran tina plena d'aigua i dins una síndria que mig hi surava. Els participants agafaven les someres més velles del poble a les quals els posaven l'albarda sense cinglar. Des de cavall de les someres els "genets" havien d'intentar agafar la síndria amb les mans, per a fer-ho havien de decantar-se cap a un costat per tal d'arribar a abastar-la, però quan quasi la tocaven, els altres, pegaven la somera la qual feia un salt o bé un moviment sobtat i brusc amb el qual, molts cops feia relliscar l'albarda (sense cinglar) fent caure el "genet" dins l'aigua.

El "Dia del Gos" poc a poc es va anar omplint de contingut i a la llarga va esdevenir el tercer dia de la festa major, però la gent que el "Dia del Gos" sempre l'havia associat amb l'endemà de la festa major van continuar dient "dia del gos" a l'endemà d'aquesta i de les altres festes majors, encara que sempre pensant més que el nom es referia a un dia per a dormir i fer el mandra (fer el gos) que amb el dia dedicat al Gos de Sant Roc.

L'any 1968 es va acordar suprimir les tres festes majors tradicionals per a fer-ne només una el 29 de setembre (Sant Miquel) la qual 1980 va tornar a ser traslladada, ara al 31 d'agost (Sant Ramon Nonat).

DIA 29 (La Degollació de Sant Joan):

Pels artesencs, "Sant Joan degollat", era una data que havien de tenir en compte a recordar, perquè hi havia la creença que el dia de la setmana en que s'esqueia, no es podia punxar els cups (a l'hora de "trascolar") ja que si hom ho feia, el vi, rajava tèrbol.

DIA 31 (Sant Ramon Nonat):

Sant Ramon, des de molt antic, ha estat un sant que els artesencs (potser seria millor dir les artesenques) li havien dedicat molta deboció. N'hi ha prou en adonar-se que un dels noms més freqüents al nostre poble és el de Ramon-Ramona i això segurament pel fet que l'única ermita del nostre terme està dedicada a aquest sant i que, a més a més de ser Sant Ramon Nonat protector de les parteres.

Diu la tradició que al lloc on avui hi ha l'ermita hi va volcar una tartana amb una dona embarassada dins, la qual, per por de perdre el fill, va fer la prometença, al sant, de fer-li en aquell lloc una ermita, i com que la cosa va anar bé, l'ermita es va aixecar. A la llinda de la porta s'hi pot llegir:

Capella de Sant Ramon Nonat

any 1777

feta a despesa de Roser Soler y Jové

y de son pare Francisco Jové y Argilés

y dels seus

Quan l'any 1955 s'hi va fer la primera restauració (que havia estat molts anys abandonada i, fins i tot, havia servit per emmagatzemar alfals) i aquesta va tornar-se a obrir al culte, per a celebrar-ho es va recuperar els gojos de Sant Ramon als quals s'hi va afegir aqueta estrofa:

Fou Artesa afavorida

per una gràcia especial
quan una euga esfereïda
volcà prop del camí ral;
cap més mal en quedaria
i amb salut Rosa infantà.

Siau nostra exemple i guia
gloriós Sant Ramon Nonat.

A aquesta ermita s'hi va tornar a fer una altra restauració l'any 1977, amb motiu dels 200 anys de la seva construcció. En aquesta data es va tornar a posar una campana al seu campanaret (ningú sap amb certesa si mai n'hi havia hagut), ja que diu la tradició que la que hi havia la van robar els de Puigverd. La tradició, però, no es posa d'acord en explicar de la manera com fou robada; una versió diu que la campana era de plata i la van robar pel seu valor. Una altra diu que van ser els mateixos artesans els que la van treure, durant una carlinada, per por que algun escamot la robés, i la van portar a Puigverd (que encara era vila closa) pensant que allí estaria més ben guardada, i llavors, els de Puigverd ja no la van voler tornar. Aquesta darrera versió, per inversemblant que sigui, és potser la més acostada a la veritat (suposant que mai hi hagués hagut campana, que com ja hem dit, ningú ho sap), perquè la tradició diu que la van robar "els de Puigverd" i no "uns de Puigverd", com es desprèn de la dita sortida, segurament, a raó d'aquest fet:

Puigvertins,
lladres fins.

Com ja hem deixat dit més amunt, des de l'any 1980 se celebra en aquesta data l'única festa major d'Artesa.

A.C.

